

v experimentech, které vedly k jejich klasické knize Podmiňování a učení (1940). V roce 1933 přijal místo profesora na Stanfordské univerzitě v Kalifornii, kde zastával různé významné akademické a společenské funkce. Presidentem APA byl v r. 1949. Pokračoval také ve výzkumu učení (práce Teorie učení a instrukce, 1964). Kratší dobu působil i v Chicagu a Washingtonu, D. C. Věnoval se též obecné psychologii a jeho Úvod do psychologie proslul celosvětově (první vydání v roce 1953, deváté, přepracované s dalšími spoluautory, v roce 1987). Od r. 1955 se zabýval výzkumem hypnózy. V r. 1965 vyšla jeho vynikající kniha Hypnotická susceptibilita.

V šedesátých letech přicházelo do jeho kalifornské laboratoře (Hawthorne House ve Stanfordu) mnoho vědeckých pracovníků z různých zemí, kteří se spolu s ním podíleli na výzkumech hypnózy. Z České republiky tam pracoval St. Kratochvíl a já, ze Slovenska D. Svorad. Do jeho laboratoře jsem se na jeden semestr v r. 1966 dostal poté, když jsme se poznali v r. 1965 v Paříži na Mezinárodním kongresu o hypnóze a psychosomatické medicíně. Měl tam základní referát (s manželkou Josephine Hilgardovou) „Osobnostní pozadí susceptibility k hypnóze.“ Roku 1967 jsem se s prof. Hilgardem sešel v La Bastide de Tourtour v jižní Francii na mezinárodním symposiu o psychofyziologických mechanismech hypnózy. Mluvil tam podrobně o experimentální psychologii a hypnóze a o tlumení bolesti pomocí hypnózy. V r. 1970 nás navštívil v Praze v Psychologickém ústavu na Hradčanech.

Roku 1977 vzbudila ve světě pozornost jeho kniha Rozdělené vědomí, v roce 1978 Americká psychologie v historické perspektivě, v roce 1987 Psychologie v Americe a v roce 1988 Padesát let psychologie.

I když v roce 1969 odešel do důchodu, v laboratoři pro výzkum hypnózy pracoval až do roku 1979.

Ve dnech 24.–28. dubna 1994 se ve Würzburgu konala konference o vývoji a významu würzburkové školy. Prof. Hilgard zde přednesl pozoruhodný referát o spřízněnosti würzburkové školy a amerického funkcionalismu. Referát bude uveřejněn v Brentano Studien 7.

Prof. Hilgard patří mezi nejlepší současné psychology. Dává skvělý příklad nejen svou vědeckou poctivostí a informovaností, ale i přátelskou srdečností. Dodnes dochází do své pracovny na Stanfordské univerzitě, kde poskytuje konzultace.

J. Hoskovec

DAMIÁN KOVÁČ 65-ROČNÝ

Pripomínanie životných výročí či medzníkov je jedným zo spôsobov prejavu ocenenia, uznania iného. Je to akési verejné oznámenie, že sme zaznamenali to, čo jednotlivец „vyslal“, čo urobil pre sféru nachádzajúcu sa mimo jeho individuálneho záujmu.

Damián Kováč sa 3. VIII. t. r. dožíva 65 rokov.

Pár mesiacov pred novembrom 1989, pri jeho 60. narodeninách, sme na stránkach našich odborných periodík písali o jeho životných osudoch, zameranosti a práci, o jej výsledkoch, o mieste, ktoré získal v odbornej komunite doma i v zahraničí, o zásluhách i verejných poctách, ktorých sa mu za to dostalo. Netreba to tu preto uvádzať znovu.

Čo je však, myslím, namieste uviesť, je skutočnosť, že ani v rokoch po šesťdesiatke, ani v zmenených podmienkach, ktoré boli aj pre neho síce vyslobodzujúce, ale ľudsky nie ľahké, neuzavrel sa do ohraničeného výskumného problému, ale zachováva svoju orientáciu aj na „starostlivosť o obec“, na to, čo sa deje i čo robiť v oblasti, ktorú si zvolil za svoju „domovskú“, v psychológii.

Netreba azda pripomínať, že jeho život bol a je previazaný s rozvojom Ústavu

experimentálnej psychológie SAV –jedného z popredných pracovísk nášho stredoeurópskeho regiónu. Hoci v podmienkach demokratického prerodu mu bola opakovane vyslovena dôvera zdola i zhora, do konkurzu na funkciu riaditeľa koncom roku 1991 sa už neprihlásil. To však nepoznačilo jeho aktivity v prospech odboru.

Damiána Kováča sme celé roky vnímali ako vedca a usmerňovateľa výskumu (kognitívne funkcie osobnosti, vedy o človeku a systémový výskum človeka), ako organizátora odborného života i kliesniteľa cesty psychológie do života spoločnosti (predovšetkým skrz prácu v Slovenskej i Československej psychologickkej spoločnosti) a ako „vnášateľa“ našej psychológie do prúdu psychológie celosvetovej (organizovaním medzinárodných podujatí, prednáškami na medzinárodných psychologických fórach, vydávaním časopisu *Studia psychologica*).

Pri takejto činnosti sa s ním stretávame aj teraz. Je vedúcim grantovej úlohy o vývoji psychológie na Slovensku od r. 1918 do r. 1989, ako spoluriešiteľ ďalšej grantovej úlohy ústavu uskutočňuje terénny výskum vplyvu environmentálnych neurotoxínov na psychické funkcie detí, významnou mierou sa podieľa na medzinárodnom (interkulturálnom) výskume v oblasti recepcie strach vyvolávajúcich informácií v televízii realizovanom viedenským pracoviskom LIFEM, r. 1991 bol hosťujúcim profesorom na univerzite v Klagenfurte, od r. 1993 prednáša na FF UK psychologickú metodológiu; je hlavným redaktorom medzinárodného časopisu *Studia psychologica*, r. 1993 zorganizoval vo Vysokých Tatrách veľmi úspešné 10. stretnutie psychológov podunajských krajín atď.

Toto všetko o ňom píšem nie preto, aby som ho „oslávila“, či vyzdvihla, ale aby sme mu prejavili zaslúžené uznanie za to, čo nielen v našej, ale pre našu psychológiu urobil, a tak trochu možno aj preto, aby tu zostal nejaký upozorňujúci bod pre tých, ktorí raz budú mať azda tiež potrebu pozrieť sa, ako sa psychológia u nás utvárala a kto všetko za týmto „s a“ stál.

V. Kováliková

JUBILEUM ROZVÍJATELKY VÝVINOVEJ PSYCHOLÓGIE

Človek je mladý, kým vie prijímať nové informácie, tvorivo ich spracúvať, kým vie vnášať do riešených problémov nové nápady a prístupy. K takým mladým, nápaditým a tvorivým kolegom bezpochyby patrí dr. Oľga Árochová, CSc., dlhoročná pracovníčka Ústavu experimentálnej psychológie SAV, aj keď sa v týchto dňoch dožila „významného životného jubilea“.

Všetka vedecká, aplikačná a popularizačná činnosť O. Árochovej sa zameriavala na percepčno-kognitívne procesy. Na tomto mieste nie je dostatok priestoru na vymenovanie všetkých problémov, ktoré riešila, preto uvádzame len výberové okruhy. Ale či už išlo o percepčné ukazovatele školskej zrelosti, diskriminačné procesy, hľadaciu pamäťovú činnosť, krátkodobú pamäť z hľadiska longitudinálnych i prierezových prístupov, problematiku školskej záťaže – z aspektu tak kognitívnych, ako i sociálnych charakteristík, sémantickej pamäti, vždy pristupovala k týmto problémom z vývinového aspektu.

Posledné desaťročie sa venuje dvom hlavným výskumným témam. Jednak sa zameriava na štúdium mechanizmov sémantickej pamäti z hľadiska dvojjazyčnosti detí – študovala významové štruktúry pomocou voľných asociácií, procesy interferencie a jazykových mechanizmov, dominancie jazyka v závislosti od vyučovacieho jazyka a rodinného prostredia, ako aj priebeh procesov myslenia v situácii tvorby analógií, generalizácie, eliminácie a procesov uvažovania v slovných matematických úlohách. Na týchto projektoch spolupracovala aj s kolegami z Maďarskej akadémie vied. Ďalším hlavným súčasným okruhom problémov je